

Barnpsykiatrisk mottagning

Rolf Karlsson leg läkare
specialist i barn- och ungdomspsykiatri
mott: Maria Prästgårdsgata 32 B
post: Katrinebergsbacken 36
117 61 Stockholm
08-744 20 71 | 070-303 40 20
fax: 08-690 61 07
e-post: rolf@barnpsyk.se
hemsida: www.barnpsyk.se

REFUSERAD DEBATTARTIKEL TILL LÅKARTIDNINGEN 2001

Kritisk granskning ger hållbar kunskap

Efter en kritisk granskning blir vår kunskap säkrare eller med Christopher Gillbergs egna ord "sund skepticism är en förutsättning för framsteg" (Läkartidningen 1-2/01).

Det vore därför bra om C Gillberg ville kommentera professorskollegan P A Rydelius kritiska syn på begreppen ADHD/DAMP i artikeln "Bokstavs barn – gengångare från förr med ny beteckning" (Läkartidningen 30-31/99) och samme kollegas medverkan i ett debattinlägg i nr 1-2 där begreppen fortsatt ifrågasätts. Det vore också bra om Gillberg ville ange från vilket vetenskapligt perspektiv han uttalar sig i den aktuella debatten. Är det från ett naturvetenskapligt perspektiv eller är det från ett humanvetenskapligt perspektiv – vilket oftast oegentligt benämnes som ett "humanistiskt" perspektiv.

Perspektivvalet är av stor betydelse för uppfattningen om det mänskliga psyket. Det naturvetenskapliga perspektivvalet leder till uppfattningen att människans agerande styrs av kroppsliga substanser utifrån ett givet genetiskt grundmönster vilket sekundärt kan påverkas av sociala faktorer. Humanvetenskapen förstår människan som en relationssökande varelse som alltid agerar med ett subjektivt syfte och söker tillfredställelse av subjektiva önskningar. Inom barnpsykiatri betecknar idag ordet "vetenskap" alltmer ett självklart men inte uttalat naturvetenskapligt perspektivval medan en humanvetenskapligt anlagd uppfattning oftast avfärdas som "ovetenskaplig".

Som vetenskapligt råd i Socialstyrelsen och som Läkartidningens vetenskaplige expert i barnpsykiatri och med egen angiven stor överblick över den internationella vetenskapliga forskningen är C Gillberg givetvis väl förtrogen med dessa vetenskapsteoretiska fundamentalia. Men det är enligt min bedömning viktigt att Gillberg i den aktuella debatten anger sitt perspektivval och att en kritisk invändning blir bemött utifrån sitt angivna perspektiv som kan vara humanvetenskapligt sociologiskt.

Jag har ingen rätt att anklaga neuropsykiatri för dess implicita naturvetenskapliga perspektivval. Men jag har all rätt att ifrågasätta om detta perspektiv leder till bästa förståelse av barnets psyke och om det leder till behandlingsåtgärder som möjliggör barnets vidare utveckling och mognad.

Parallellt med de stora framstegen inom genforskningen har det skett en stor kunskapsökning kring fostrets och det nyfödda barnets tidigare oanade kompetens och dess förmåga att redan under fosterstadiet utveckla ett samspel med omvärlden, främst modern. Redan det embryonala fostret uppfattas som en självständig varelse, vilken under fosterperioden är beroende av kroppslig och psykisk omvårdnad i moderns inre. Under havandeskapet uppstår ett relationsband och en ömsesidighet mel-

lan modern och hennes ofödda barn. Den så snabbt uppträdande anknytningsrelationen efter förlossningen är således en återanknytning av fosterperiodens relationsband.

Under graviditetens tre sista månader är fostrets sinnesorgan funktionellt utvecklade och genom dessa upprättar fostret, eller det ofödda barnet, en sinnesmässig och även en känslomässig relation till modern. Anläggningen av sinnesorganen är genetiskt styrt men organens vidare utveckling under graviditeten är främst beroende av perceptivstimulans från omvärlden. Vid utebliven eller obalanserad stimulans finns risk för funktionsnedsättning eller atrofi av sinnesorganen. Med den nyvunna kunskapen blir det därför allt svårare att ange vad som är genetiskt givet och vad som är miljöns inverkan på hjärnans utveckling under fosterperioden. Det ”medfödda” kan lika väl vara miljömässigt betingade förändringar i hjärnan som ärftligt genetiskt betingade förhållanden.

Utifrån ett humanvetenskapligt förståelseperspektiv har jag sedan femton år arbetat med tidigt störda barn i olika åldrar och med deras mödrar inom ramen för en morbarnterapeutisk metod. Det har varit fascinerande att få närvara vid den omvälvande förändring och utveckling som sker för barnen då de under terapin kunnat överkomma det som tidigare förhindrat en tillräckligt god återanknytning till modern. Även om barnen före terapin fått en neuropsykiatrisk diagnos – från autism till ADHD – sker samma dramatiska förändring under terapin. Barnens symtom som lett till diagnosen minskas i sådan omfattning att jag måste ifrågasätta riktigheten i de neuropsykiatriska diagnoserna, som i flera fall är utfärdade av våra mest kvalificerade barnneuropsykiatriker. Barnets svårigheter visar sig ha sitt ursprung i oförlösta hinder i återanknytningen till modern vilka förhindrat en nödvändig kompenserande anknytningsrelation. Den kontinuerliga anknytningsrelationen kan därtill ha blivit för tidigt avbruten.

Behandlingsmetoden leder inte till ett förmodad skuldbeläggande av modern utan skänker henne en förståelsens mildrande befrielse från de skuldkänslor som alltid förföljer oss föräldrar då våra barn har det svårt. Modern kan förstå att hon, liksom alla föräldrar, alltid gjort det bästa hon kunnat utifrån sitt livsödes givna förhållanden.

Min kliniska erfarenhet har övertygat mig om att barnets och även den vuxna människans livssituation är en ofrånkomlig konsekvens av allt som tilldragit sig sedan tillblivelsen där den första tidens händelser alltifrån fosterperioden har en överbestämmande betydelse.

Utifrån mina kliniska erfarenheter skulle det vara intressant att i en kontrollerad studie jämföra den neuropsykiatriska behandlingsinriktningen med den morbarnterapeutiska metoden. I varje fall att få komplettera neuropsykiatriska utredningar med en utvidgad studie av tidiga psykosociala och biologiska förhållanden från fosterperioden och under första levnadsåret i ljuset av den nyvunna kunskapen från fosterforskningen till vilken här lämnas några referenser.

The secret life of the unborn child, Thomas Verny, Warner Books -81 reprint -98. Redan på 70-talet hade Verny insikt i det som vi nu söker kunskap om !

L'aimer avant qu'il naisse (Älska det innan det föds), J-P Relier, Paris, Reponses/Robert Laffont -93. Sammanfattning av den naturvetenskapliga forskningen kring sinnesorganens anläggning och funktion under fosterperioden tolkat i ett existentiellt perspektiv. Förf. är professor i neonatologi vid Port-Royal i Paris.

From Fetus to Child - an Observational and Psychoanalytical Study, Alessandra Piontelli, London, Tavistock/Routledge -92. Professor Piontelli beskriver utifrån sina tvillingstudier det ofödda barnets sensoriska och affektiva relationsförmåga.

L'aube des sens (Sinnenas gryning), red. Etienne Herbinet och Marie-Claire Busnel, Paris, Stock, -95 edition 9, bok nr 5 i *Les cahiers du nouveau-né*, ett kollektivt verk om sinnesorganens utveckling under foster- och nyföddhetsperioden.

På kroken och på skriket (A corps et à cris), Caroline Eliacheff, WW -94. Författaren beskriver

vikten av att inför det späda barnet benämna dess ursprung och allra tidigaste förhållanden då det omhändertagits på barnhem i Frankrike eller då det blivit fött "under X" d v s anonymt, vilket är en juridisk möjlighet i Frankrike.

Des mots pour naître, l'écoute psychanalytique en maternité (Orden för att födas, psykoanalytiskt lyssnande vid förlossningssnhet), Myriam Szejer, Paris, Gallimard -97. Sammanfattar aktuell kunskap om fostret och det nyfödda barnets psykiska förhållanden. Förf. är psykoanalytiker och arbetar med störningar i mor-barnrelationen under neonatalperioden i Françoise Doltos anda. *L'image inconsciente du corps* (Den omedvetna kroppsbilden), Françoise Dolto, Paris, Seuil "Points" -84. F Dolto förutsäger i denna mer teoretiskt psykoanalytiska bok förhållanden kring fosterperioden som senare fått sin mer forskningsmässiga bekräftelse.

Séminaire de psychanalyse d'enfant I-III (Barnpsykoanalytiska seminarier), Françoise Dolto, Paris, Seuil "Points" -91. I likhet med J Lacan höll F Dolto under flera år öppna seminarier som finns sammanställda i dessa band.

Fallet Dominique, Françoise Dolto, Rabén -98. Översättning av psykolog Gunilla Hallerstedt som i en inledning presenterar F Doltos tänkande.

La pratique des psychothérapies mères-bébés, études cliniques et techniques, Bertrand Cramer, Francisco Palacio-Espasa, Paris, PUF -93. Utöver beskrivning av författarnas psykoanalytisk förankrade mor-barnterapeutiska metod ges en sammanställning av mor-barnmetodens historiska utveckling från M Mahlers tillämpning på 40-talet.

Vad gjorde mormors mor för att få vackra och välskapta barn, Gunvor Nordin, skrift från Utbildningsenheten PBU Stockholm -95. Folkliga föreställningar om graviditet och spädbarnsvård i psykologisk belysning.

Skydd för det väntade barnet, Tor Sverne, SOU 1987:11, Allm. Förlaget -87. Delbetänkande av justitiedepartementets utredning om det ofödda barnet.

Det moderligas oändliga betydelse för barnets varande-i-världen, föredrag av R Karlsson vid Nordiska kongressen för barn- och ungdomspsykiatri Stockholm -92. Stencil.

Tidig intervention med äldre barn - tio år "för sent", föredrag av R Karlsson vid Världskongressen i spädbarnspsykiatri (WAIMH) Tammerfors -96. Stencil.

Stencilerna kan rekv. från förf.

E-mail från Jan Lind Läkartidningen 15 januari 2001:

Hej

och tack för manus. Dampdebatten fortsätter i veckans nummer av Läkartidningen (3/01), och mycket av det som du framför är nog redan sagt i inlägg från Kihlbom och Rydelius. Men om du så önskar kan vi gärna vidarebefordra ditt inlägg till Christopher Gillberg för hans kännedom; det har ju också i viss mån karaktären av ett brev ställt till Gillberg. Den av dig efterlysta kommentaren från Gillberg på vad Rydelius framfört i nr 1-2/01 är för övrigt på ingång, och kommer att publiceras i något av de kommande numren.

Med vänlig hälsning

Jan Lind

debattred

Svar från RK:

Hej

Vid sidan av mer personliga kollegiala stöduttalanden för Gillberg som från skolläkarna i Sthlm hade jag nog hoppats att debatten skulle kunna omfatta mer personliga kritiska uttalanden också.

Jag tycker inte att Gillberg har klargjort sin vetenskapsteoretiska position vilket är nödvändigt av en vetenskapsman med det stora inflytande han nu har både inom och utom professionen. Ej heller har debatten omfattat och belyst den kunskap som nu finns om fosterstadiets betydelse för psyket och hjärnans utveckling, vilket skulle vara intressant att höra Gillbergs kommentarer till – det skulle nog intressera fler än mig.

Nog har Gillberg sedan årtionden haft kraft att med inte alltför snälla omdömen om andras åsikter väl orkat hävda var han står, därför verkar hans nu stora känslighet lite plötsligt påkommen!

Jag har ingen önskan om att han vid sidan av allmän publicering skall ta del av mitt inlägg – om han inte redan har gjort det.

Med vänlig hälsning och förhoppning om en framtida friare debatt!